

Ευρωπαϊκή
Επιτροπή

Κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής

για τον ορισμό, τη χαρτογράφηση,
την παρακολούθηση και την
αυστηρή προστασία των
πρωτογενών και των
παλαιών δασών της ΕΕ

Ημερομηνία σύνταξης: Απρίλιος 2023

Το παρόν έγγραφο δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι συνιστά επίσημη θέση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2023

© Ευρωπαϊκή Ένωση, 2023

Η πολιτική περαιτέρω χρήσης εγγράφων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής διέπεται από την απόφαση 2011/833/ΕΕ της Επιτροπής, της 12ης Δεκεμβρίου 2011, για την περαιτέρω χρήση εγγράφων της (ΕΕ L 330 της 14.12.2011, σ. 39). Εάν δεν ορίζεται διαφορετικά, η περαιτέρω χρήση του παρόντος εγγράφου επιτρέπεται βάσει άδειας Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). Αυτό σημαίνει ότι επιτρέπεται η περαιτέρω χρήση εφόσον αναφέρεται η πηγή και επισημαίνονται οι τυχόν αλλαγές.

Για κάθε χρήση ή αναπαραγωγή στοιχείων τα οποία δεν ανήκουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ενδέχεται να απαιτείται άδεια απευθείας από τους κατόχους των σχετικών δικαιωμάτων.

Photo on cover: © Matthias Schickhofer – Romania, Vâlcea: Primary spruce-beech-fir and spruce forest in Boia Mica valley, Natura 2000 site Făgăraș Mountains

Print	ISBN 978-92-68-00146-2	doi:10.2779/598628	KH-07-23-102-EL-C
PDF	ISBN 978-92-68-00158-5	doi:10.2779/606072	KH-07-23-102-EL-N

ΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Δήλωση αποποίησης ευθύνης.....	4
1. Πλαίσιο.....	5
2. Ορισμοί.....	6
2.1. Προσέγγιση.....	6
2.2. Ορισμός πρωτογενούς δάσους.....	7
2.3. Ορισμός του παλαιού δάσους.....	8
2.4. Συμπληρωματικές σημειώσεις και διευκρινίσεις.....	9
3. Δείκτες.....	10
3.1. Προσέγγιση.....	10
3.2. Δείκτες για τα παλαιά δάση.....	11
4. Χαρτογράφηση.....	12
5. Παρακολούθηση.....	14
6. Αυστηρή προστασία.....	15
7. Χρηματοδότηση.....	17
8. Ενδεικτικό χρονοδιάγραμμα υλοποίησης.....	18
Παραρτήματα.....	20
Παράρτημα I. Κατάλογος υφιστάμενων διεθνών ορισμών για τα «πρωτογενή δάση», τα «παλαιά δάση» και άλλους συναφείς όρους.....	20
Παράρτημα II. Επισκόπηση όσον αφορά τη «Συχνότητα των βασικών δεικτών στους ορισμούς των παλαιών δασών» βάσει των απαντήσεων 21 κρατών μελών και 6 άλλων οργανισμών.....	22
Παράρτημα III. Κατάλογος οργανισμών που συμμετέχουν στις συνεδριάσεις της ομάδας εργασίας <i>Δάσος και Φύση</i>	23

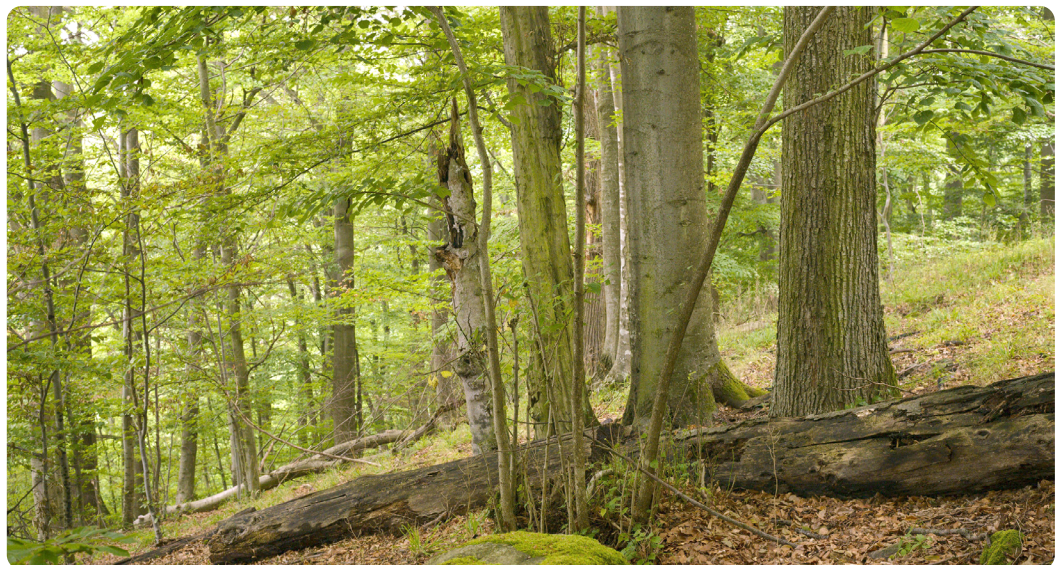
Δήλωση αποποίησης ευθύνης

Το παρόν έγγραφο εκπονήθηκε μέσω ενεργού διαλόγου με τους εμπειρογνώμονες των κρατών μελών και τα άμεσα ενδιαφερόμενα μέρη, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι είναι φιλικό προς τον χρήστη και κατάλληλο για τον επιδιωκόμενο σκοπό, καθώς και ότι βασίζεται σε μια συνεργατική προσέγγιση. Ο κατάλογος των αρχών και των οργανισμών των κρατών μελών ή των ενδιαφερόμενων μερών και της κοινωνίας των πολιτών που συμμετείχαν στη διαδικασία κατάρτισης του εγγράφου περιλαμβάνεται στο παράρτημα III. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επιθυμεί να τους ευχαριστήσει όλους.

Ευχαριστούμε ιδίως τους εκπροσώπους του Βελγίου (Ερευνητικό Ινστιτούτο για τη Φύση και τα Δάση, Φλάνδρα), της Ιταλίας (Υπουργείο Γεωργίας, Επισιτιστικής Κυριαρχίας και Δασών και Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενεργειακής Ασφάλειας) και της Πολωνίας (Γενική Διεύθυνση Κρατικών Δασών), οι οποίοι ήταν από κοινού επικεφαλής της διαδικασίας σύνταξης των παρουσών κατευθυντήριων γραμμών.

Το παρόν έγγραφο μπορεί να συμπληρώσει τα κανονιστικά πλαίσια —σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο— για τη δασοκομία ή τη διατήρηση της βιοποικιλότητας. Οι κατευθυντήριες γραμμές είναι προαιρετικές και όχι περιοριστικές και δεν συνιστούν δεσμευτική προϋπόθεση όσον αφορά, για παράδειγμα, τις κρατικές ενισχύσεις ή τη χρηματοδότηση της ΕΕ. Στόχος τους είναι η παροχή χρήσιμων πληροφοριών και συμβουλών που θα βοηθήσουν τις αρμόδιες αρχές να εντοπίζουν, να χαρτογραφούν και να προστατεύουν καλύτερα τα εναπομείναντα πρωτογενή και παλαιά δάση στην ΕΕ. Έχουν συνταχθεί με σκοπό να παράσχουν ευελιξία στην εφαρμογή των δεικτών για τον εντοπισμό παλαιών δασών, οι οποίοι μπορεί να ποικίλλουν ανάλογα με το τοπικό πλαίσιο. Θα πρέπει να επικαιροποιηθούν ανάλογα με τις ανάγκες στο μέλλον, με βάση τα αποτελέσματα της εφαρμογής τους, τη νέα πείρα και τις βέλτιστες πρακτικές.

Την ευθύνη για το παρόν περιεχόμενο φέρουν οι υπηρεσίες της Επιτροπής. Το κείμενο ενδέχεται να μην αντικατοπτρίζει κατ' ανάγκη τις απόψεις όλων των επιμέρους αρχών και οργανισμών που περιλαμβάνονται στον κατάλογο, διότι περιλαμβάνει συμβιβαστική διατύπωση για στοιχεία για τα οποία οι απόψεις εντός της ομάδας δίσταντο σημαντικά.

Kamptal, AT (2017) © Schickhofer

1. Πλαίσιο

Τα πρωτογενή και τα παλαιά δάση συγκαταλέγονται μεταξύ των πλουσιότερων οικοσυστημάτων της ΕΕ. Αποθηκεύουν σημαντικά αποθέματα άνθρακα και είναι υψίστης σημασίας για τη βιοποικιλότητα και την παροχή πολλαπλών υπηρεσιών οικοσυστήματος. Αποτελούν οικότοπο για πολλά από τα απειλούμενα και ενδημικά είδη της ΕΕ, ενώ αποτελούν επίσης χαρακτηριστικά παραδείγματα της φυσικής μας κληρονομιάς. Στην ΕΕ σήμερα, αυτές οι δασικές περιοχές είναι σπάνιες, συχνά μικρές, και κατακερματισμένες.

Τον Μάιο του 2020 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε τη *στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2030*¹. Σε αυτήν καθορίστηκε ο στόχος του **ορισμού, της χαρτογράφησης, της παρακολούθησης και της αυστηρής προστασίας όλων των εναπομεινάντων πρωτογενών και παλαιών δασών της ΕΕ**. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή άρχισε να καταρτίζει κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τα στοιχεία αυτά στο πλαίσιο και με την υποστήριξη της ομάδας εργασίας της για τα δάση και τη φύση. Τα αρχικά στάδια αυτής της διαδικασίας περιλάμβαναν συλλογή πληροφοριών σχετικά με την κατάσταση και τις τάσεις των πρωτογενών και παλαιών δασών στα κράτη μέλη της ΕΕ μέσω ειδικού ερωτηματολογίου. Έκτοτε, οι εργασίες για τα πρωτογενή και τα παλαιά δάση στην Ευρώπη επιταχύνθηκαν και η δημοσίευση της νέας

*δασικής στρατηγικής της ΕΕ για το 2030*² τον Ιούλιο του 2021 επιβεβαίωσε εκ νέου την πορεία που είχε χαράξει προηγουμένως η Επιτροπή, την οποία υπενθύμισε το Συμβούλιο τον Νοέμβριο του 2021³.

Η Επιτροπή είχε επίσης εκπονήσει, μέσω του Κοινού Κέντρου Ερευνών (JRC), μελέτη σχετικά με τα πρωτογενή και τα παλαιά δάση, η οποία περιλάμβανε επισκόπηση των υφιστάμενων ορισμών, συλλογή όλων των διαθέσιμων πόρων χαρτογράφησης των πρωτογενών και των παλαιών δασών στην ΕΕ, πληροφορίες σχετικά με την αξία των πρωτογενών και των παλαιών δασών, καθώς και σχετικά με τα κενά γνώσεων. Η εν λόγω μελέτη δημοσιεύτηκε τον Απρίλιο του 2021⁴. Έκτοτε έχουν κοινοποιηθεί περαιτέρω εργασίες, όπως μια μελέτη του Ιουνίου του 2021 που εκπονήθηκε από το Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Δασών (EFI), στην οποία εξετάστηκαν επιστημονικά στοιχεία για την τεκμηρίωση της εφαρμογής της πολιτικής⁵.

Όλες αυτές οι μεθοδολογικές συζητήσεις πραγματοποιήθηκαν με σκοπό να προσδιοριστούν καλύτερα τα χαρακτηριστικά των πρωτογενών και των παλαιών δασών. Στόχος ήταν να προσδιοριστούν κριτήρια χαρτογράφησης που θα υποστηρίξουν δράσεις για τη θέση των εν λόγω δασών υπό αυστηρή προστασία, όπως αναφέρεται στη στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα και στη νέα δασική στρατηγική της ΕΕ για το 2030.

- ¹ Στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2030: επαναφορά της φύσης στη ζωή μας [COM(2020) 380 final].
- ² Νέα δασική στρατηγική της ΕΕ για το 2030 [COM(2021) 572 final].
- ³ Συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με τη νέα δασική στρατηγική της ΕΕ για το 2030, 13537/21
- ⁴ Barredo, J.I., Brailescu, C., Teller, A., Sabatini, F.M., Mauri, A. και Janouskova, K., *Mapping and assessment of primary and old-growth forests in Europe* (Χαρτογράφηση και αξιολόγηση των πρωτογενών και παλαιών δασών στην Ευρώπη), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο, 2021, <https://dx.doi.org/10.2760/797591>.
- ⁵ O'Brien, L., Schuck, A., Fraccaroli, C., Pötzelsberger, E., Winkel, G. και Lindner, M., *Protecting old-growth forests in Europe - a review of scientific evidence to inform policy implementation*, Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Δασών, 2021, <https://doi.org/10.36333/rs1>.

2. Ορισμοί

2.1. Προσέγγιση

Το παράρτημα Ι περιλαμβάνει επισκόπηση των κυριότερων διεθνών ορισμών για τα πρωτογενή και τα παλαιά δάση. Συγκεντρώθηκαν επίσης στοιχεία από συζητήσεις στο πλαίσιο της ομάδας εργασίας, πρόσφατες μελέτες σχετικά με τα παλαιά δάση στην Ευρώπη, ορισμούς στα κράτη μέλη της ΕΕ και την κατάσταση σε δασικές περιοχές με πολύ υψηλά επίπεδα φυσικότητας. Χρησιμοποιώντας αυτές τις πηγές, η ομάδα εργασίας ανέπτυξε ορισμούς για τα «πρωτογενή δάση» και τα «παλαιά δάση» σε επίπεδο ΕΕ. Οι ορισμοί αυτοί λαμβάνουν υπόψη τη σημαντική διάκριση μεταξύ φυσικών δασών, στα οποία δεν έχει διεξαχθεί σχεδόν καμία ανθρώπινη δραστηριότητα (δηλαδή, πρωτογενή δάση), και δασών που ενδέχεται να έχουν επηρεαστεί άμεσα από την ανθρώπινη δραστηριότητα στο παρελθόν (συμπεριλαμβανομένων, επομένως, ορισμένων δευτερογενών δασών), αλλά έχουν ωστόσο αναπτύξει δομικά, λειτουργικά χαρακτηριστικά και χαρακτηριστικά σύνθεσης παρόμοια με εκείνα δασοσυστάδων σε φάσεις ανάπτυξης τελικού σταδίου διαδοχής αδιατάρακτων δασών (δηλαδή, παλαιά δάση). Ως εκ τούτου, ένα πρωτογενές δάσος αποτελείται κατά κανόνα από ένα μωσαϊκό δέντρων σε διαφορετικά στάδια ανάπτυξης, συμπεριλαμβανομένων «παλαιών δέντρων»⁶.

Βάσει των τελευταίων μελετών, οι οποίες δεν βασίζονται κατ' ανάγκη στους ορισμούς που προτείνονται στο παρόν έγγραφο, η έκταση των πρωτογενών και παλαιών δασών εκτιμάται ότι αντιστοιχεί σε λιγότερο από το 3 % των δασικών εκτάσεων της ΕΕ⁷. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι οι εκτάσεις πρωτογενών και παλαιών δασών δεν επαρκούν από μόνες τους για την επίτευξη του ποσοστού του 10 % υπό καθεστώς αυστηρής προστασίας που απαιτεί η στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα, και ότι ο στόχος των ορισμών είναι ανεξάρτητος από τον στόχο της αυστηρής προστασίας. Αντιθέτως, στόχος των παρουσών κατευθυντήριων γραμμών είναι να παράσχουν αξιόπιστους και επιστημονικά τεκμηριωμένους ορισμούς, οι οποίοι θα καταστήσουν δυνατή την εστίαση των απαιτήσεων αυστηρής προστασίας σε ορισμένους τύπους δασών με υψηλή οικολογική αξία.

Προκειμένου να ευθυγραμμιστεί με την υπό εξέλιξη παγκόσμια διαδικασία στο πλαίσιο του Οργανισμού Τροφίμων και Γεωργίας (FAO), η Επιτροπή προτείνει να χρησιμοποιείται ο τελευταίος ορισμός του FAO για τα πρωτογενή δάση κατά την υποβολή εκθέσεων σχετικά με τις εκτάσεις πρωτογενών δασών, να παρασχεθεί δυνατότητα χρήσης συγκρίσιμων ορισμών και να μειωθεί ο φόρτος υποβολής εκθέσεων (βλ. σημείο 2.2). Όσον αφορά τα παλαιά δάση, προτείνεται νέος ορισμός που βασίζεται στο έργο του Erik Buchwald⁸ (βλ. σημείο 2.3). Δεδομένου ότι πολλά «παλαιά» χαρακτηριστικά εμφανίζονται στο επίπεδο της συστάδας, ο ορισμός αυτός θα ισχύει για τις συστάδες παλαιών δασών.

⁶ Oliver, C. D., και Larson, B. C., *Forest stand dynamics* (επικαιροποιημένη έκδοση), John Wiley & Sons Inc., Νέα Υόρκη, 1996, σ. 149, σχήμα 5.2.

⁷ Barredo, J.I., Brailescu, C., Teller, A., Sabatini, F.M., Mauri, A. και Janouskova, K., *Mapping and assessment of primary and old-growth forests in Europe* (Χαρτογράφηση και αξιολόγηση των πρωτογενών και παλαιών δασών στην Ευρώπη), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο, 2021, <https://dx.doi.org/10.2760/797591>.

⁸ Buchwald, E., *A hierarchical terminology for more or less natural forests in relation to sustainable management and biodiversity conservation*. Διαδικασία της τρίτης συνεδρίασης εμπειρογνομόνων για την εναρμόνιση των ορισμών σχετικά με τα δάση, 11-19 Ιανουαρίου 2005, FAO, Ρώμη, 2005.

2.2. Ορισμός πρωτογενούς δάσους⁹

Πρωτογενές δάσος: «Δάση ιθαγενών ειδών που έχουν αναγεννηθεί με φυσικό τρόπο, όπου δεν υπάρχουν σαφείς ενδείξεις ανθρώπινης δραστηριότητας και δεν έχουν διαταραχθεί σημαντικά οι οικολογικές διεργασίες»¹⁰.

Επεξηγηματικές σημειώσεις¹¹:

1. Ο ορισμός αυτός περιλαμβάνει τόσο τα παρθένα όσο και τα διαχειριζόμενα δάση που πληρούν τον ορισμό.
2. Ο ορισμός αυτός περιλαμβάνει δάση στα οποία οι αυτόχθονες πληθυσμοί συμμετέχουν σε παραδοσιακές δραστηριότητες δασικής διαχείρισης που πληρούν τον ορισμό.
3. Ο ορισμός αυτός περιλαμβάνει δάση με εμφανή σημεία αβιοτικών ζημιών (π.χ. καταιγίδες, χιόνι, ξηρασία και πυρκαγιές) και βιοτικών ζημιών (π.χ. από έντομα, παράσιτα και ασθένειες).
4. Στον ορισμό αυτό δεν περιλαμβάνονται τα δάση στα οποία η θήρα, η λαθροθηρία, η παγίδευση ή η συλλογή έχουν προκαλέσει την απώλεια σημαντικών αυτοχθόνων ειδών ή έχουν διαταράξει οικολογικές διεργασίες.

5. Τα πρωτογενή δάση έχουν ορισμένα βασικά χαρακτηριστικά:

- παρουσιάζουν **φυσική δυναμική των δασών**¹², όπως φυσική σύνθεση των ειδών δέντρων, εμφάνιση νεκρού ξύλου, φυσική ηλικιακή δομή και διεργασίες φυσικής αναγέννησης·
- η περιοχή είναι **αρκετά μεγάλη** ώστε να διατηρεί τις φυσικές οικολογικές διεργασίες της·
- δεν έχει υπάρξει **γνωστή σημαντική ανθρώπινη παρέμβαση**, ή η τελευταία σημαντική ανθρώπινη παρέμβαση σημειώθηκε αρκετό καιρό πριν ώστε να έχει καταστεί δυνατή η αποκατάσταση της σύνθεσης και των διεργασιών των φυσικών ειδών.

Kamptal, AT (2018) © Schickhoffer

⁹ Όπως εξηγείται περαιτέρω στο σημείο 3.1, ο ορισμός και οι επεξηγηματικές σημειώσεις για τα πρωτογενή δάση στο παρόν έγγραφο θα ευθυγραμμιστούν με τις επιχειρησιακές κατευθυντήριες γραμμές για τη βελτίωση της υποβολής εκθέσεων για τα πρωτογενή δάση στο πλαίσιο της αξιολόγησης των παγκόσμιων δασικών πόρων που εκπόνησε ο FAO, μόλις αυτές δημοσιευτούν.

¹⁰ Ο ορισμός, ο οποίος περιλαμβάνει τις επεξηγηματικές σημειώσεις, είναι ο ίδιος με τον ορισμό που περιλαμβάνεται στους Όρους και Ορισμούς του FAO του 2020 για την αξιολόγηση των δασικών πόρων.

¹¹ Ό.π.

¹² Περιλαμβάνεται η επίμονη παρουσία των διεργασιών που απαρτίζουν τον οικότοπο (π.χ. περιοδικές πλημμύρες για τα παρόχθια δάση και πτώσεις βράχων για τα δάση φαραγγιών).

2.3. Ορισμός του παλαιού δάσους

Παλιό δάσος: Δασοσυστάδα ή έκταση που αποτελείται από αυτόχθονα είδη δέντρων τα οποία έχουν αναπτυχθεί κυρίως μέσω φυσικών διεργασιών, δομών και δυναμικών που συνήθως συνδέονται με φάσεις ανάπτυξης τελικού σταδίου διαδοχής σε πρωτογενή ή αδιατάρακτα δάση του ίδιου τύπου. Μπορεί να είναι ορατά ίχνη προηγούμενων ανθρώπινων δραστηριοτήτων, αλλά σταδιακά τα ίχνη αυτά εξαφανίζονται ή είναι πολύ περιορισμένα για να διαταράσσουν σημαντικά τις φυσικές διεργασίες.

Επεξηγηματικές σημειώσεις:

1. Ο ορισμός αυτός περιλαμβάνει δασοσυστάδες που προέρχονται όχι μόνο από φυσική αναγέννηση, αλλά και από φυτευμένα ή σπαρμένα αυτόχθονα είδη δέντρων (υπό την προϋπόθεση ότι ανταποκρίνονται στον υπόλοιπο ορισμό).
2. Ο ορισμός αυτός περιλαμβάνει δασοσυστάδες στις οποίες οι αυτόχθονες πληθυσμοί συμμετέχουν σε παραδοσιακές δραστηριότητες δασικής διαχείρισης που πληρούν κατά τα άλλα τον ορισμό.
3. Ο ορισμός αυτός περιλαμβάνει δασοσυστάδες με ορατά ίχνη αβιοτικών ζημιών (π.χ. καταιγίδες, χιόνι, ξηρασίες και πυρκαγιές) και βιοτικών ζημιών (π.χ. από έντομα και ασθένειες) που πληρούν τον ορισμό (βλ. τρίτη συμπληρωματική σημείωση στο σημείο 2.4).
4. Τα δάση με ορατά ίχνη προηγούμενης ανθρώπινης δραστηριότητας δεν εξαιρούνται από τον ορισμό των παλαιών δασών, εκτός εάν το μέγεθος των επιπτώσεων της δραστηριότητας είναι τέτοιο ώστε να εμποδίζει τον χαρακτηρισμό της δασοσυστάδας ως παλαιάς (βλ. σημείο 3.2).
5. Στις παλαιές δασοσυστάδες δεν περιλαμβάνονται συστάδες για τις οποίες υπάρχουν στοιχεία που αποδεικνύουν ότι τελούν υπό ενεργό παραγωγική διαχείριση. Στα εν λόγω στοιχεία περιλαμβάνονται τα καθεστώτα δασοκαλλιέργειας χαμηλής έντασης και η πρεμνοβλάστηση.
6. Ορισμένα βασικά χαρακτηριστικά των παλαιών δασοσυστάδων είναι τα εξής:
  - περιέχουν δομικά χαρακτηριστικά και δυναμική, όπως φυσική αναγέννηση, δυναμική του κενού, μεγάλο και ποικιλόμορφο νεκρό ξύλο, δομική πολυπλοκότητα και παρουσία παλαιών δέντρων ή δέντρων που εισέρχονται στο στάδιο της γήρανσης και μικροενδιαιτημάτων που σχετίζονται με τα δέντρα.
  - έχουν αποκτήσει αυτά τα δομικά χαρακτηριστικά και τη δυναμική έπειτα από αρκετές δεκαετίες φυσικής ανάπτυξης χωρίς σημαντική ανθρώπινη παρέμβαση.

2.4. Συμπληρωματικές σημειώσεις και διευκρινίσεις

- Σε ορισμένα κράτη μέλη της ΕΕ ή τύπους δασών ενδέχεται να μην έχουν διασωθεί παραδείγματα πρωτογενών δασών ή παλαιών δασών. Ως εκ τούτου, θα πρέπει να ενθαρρυνθεί κατά προτεραιότητα η αποκατάσταση τέτοιων τύπων δασών για την απόκτηση ιδιοτήτων παλαιού δάσους.
- Μεγάλο μέρος των πρωτογενών δασών μπορεί επίσης να αποτελείται από παλιές δασοσυστάδες. Ωστόσο, τα πρωτογενή δάση μπορεί επίσης να περιέχουν νεότερες συστάδες κατά το στάδιο της αναγέννησης (π.χ. μετά από φυσικές διαταραχές).
- Οι παλιές δασοσυστάδες ενδέχεται επίσης να χάσουν προσωρινά ορισμένα από τα διακριτικά γνωρίσματά τους όταν υφίστανται φυσικές διαταραχές, όπως παράσιτα, ανεμοθύελλες ή άλλες διαταραχές που οδηγούν σε αντικατάσταση των συστάδων. Στις περιπτώσεις αυτές, ακόμη και αν ορισμένοι από τους δείκτες είναι προσωρινά ανύπαρκτοι, ο αυστηρός στόχος προστασίας θα πρέπει να παραμένει αμετάβλητος (βλ. σημείο 6).
- Ο παλιός χαρακτήρας αποτελεί χαρακτηριστικό της κατάστασης και της δομής ενός δάσους. Δεν θα πρέπει να συγχέεται με την αρχαιότητα των δασών, η οποία υποδηλώνει χρονική συνέχεια χωρίς αλλαγή στη χρήση της γης¹³. Οι περιοχές που παρουσιάζουν παλαιά χαρακτηριστικά και αρχαιότητα ενδέχεται συχνά να αλληλεπικαλύπτονται. Ωστόσο, ένα αρχαίο δάσος (δηλαδή μια συνεχώς δασική έκταση), το οποίο έχει αποτελέσει αντικείμενο ενεργού διαχείρισης στη διάρκεια των αιώνων, στερείται γενικά παλαιών χαρακτηριστικών. Αντίθετα, εκτάσεις που έχουν διασωθεί πιο πρόσφατα μπορούν να αναπτύξουν δομές που συνδέονται με παλαιά δάση εάν τους δοθεί αρκετός χρόνος.

Natura 2000, RO (2016) © Schickhofer

¹³ Η αρχαιότητα των δασών δεν καλύπτεται από τον ορισμό των παλαιών δασών. Ωστόσο, αποτελεί σημαντικό δείκτη της οικολογικής αξίας των δασών, διότι πολλά είδη που σχετίζονται με τα δάση εξαρτώνται από τη χρονική συνέχεια ενός δάσους.

3. Δείκτες

3.1. Προσέγγιση

Πέραν των συμφωνηθέντων ορισμών, είναι επίσης αναγκαίο να προσδιοριστούν λειτουργικά κριτήρια για τα πρωτογενή και τα παλαιά δάση, τα οποία θα καθοδηγούν την οριοθέτησή τους, με τη χρήση επιτόπιων δεικτών.

Για να διασφαλιστεί η συνέπεια στην υποβολή εκθέσεων σχετικά με τα πρωτογενή δάση, να μειωθεί ο φόρτος υποβολής εκθέσεων και να καταστεί δυνατή η πραγματοποίηση διεθνών συγκρίσεων πέραν της ΕΕ, η Επιτροπή σχεδιάζει να ακολουθήσει τη μεθοδολογία που αναπτύσσει επί του παρόντος ο FAO για την υποβολή εκθέσεων σχετικά με περιοχές όπου υπάρχουν πρωτογενή δάση. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι, ενώ η μεθοδολογία του FAO στοχεύει στην υποβολή εκθέσεων σχετικά με τις περιοχές, το παρόν έγγραφο αποσκοπεί στη διευκόλυνση της χαρτογράφησης της τοποθεσίας των πρωτογενών δασών, ώστε να καταστεί δυνατή η αυστηρή προστασία τους.

Όσον αφορά τα παλαιά δάση, η Επιτροπή, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη, κατάρτισε κατάλογο δεικτών που μπορούν να προσαρμοστούν στους διάφορους τύπους δασών και στα επίπεδα φυσικότητας που υπάρχουν στην ΕΕ. Δεδομένης αυτής της ποικιλίας, στο παρόν στάδιο δεν θα πρέπει να καθοριστούν κατώτατα όρια για κάθε δείκτη σε επίπεδο ΕΕ.

Παρότι τα κράτη μέλη θα χρησιμοποιούν τη δική τους μεθοδολογία για τον προσδιορισμό των παλαιών δασών, οι μεθοδολογίες αυτές θα πρέπει να βασίζονται στον κατάλογο δεικτών του σημείου 3.2 και να συνάδουν με τον κοινό ορισμό.

Επιπλέον, οι μεθοδολογίες των κρατών μελών θα πρέπει:

- να είναι επιστημονικά τεκμηριωμένες·
- να αναπτύσσονται με διαφάνεια και να δημοσιοποιούνται·
- να διασφαλίζουν διασυνοριακή εναρμόνιση και συνέπεια με τον κοινό ορισμό·
- να καθιστούν δυνατή την αντικειμενική επαλήθευση της κατάλληλης και ενδεδειγμένης εφαρμογής από όλους τους σχετικούς ενδιαφερόμενους φορείς στον τομέα των δασών.

Parangalista, BG (2015) © Sabatini

3.2. Δείκτες για τα παλαιά δάση

Πρέπει να πληρούνται όλοι οι κύριοι δείκτες και τουλάχιστον δύο συμπληρωματικοί δείκτες.

Κύριοι δείκτες

1. Αυτόχθονα είδη

Τα παλαιά δάση αποτελούνται από αυτόχθονα είδη. Ωστόσο, η παρουσία μικρού αριθμού μη αυτόχθονων δέντρων δεν θα πρέπει να αποκλείει τον χαρακτηρισμό ενός δάσους ως παλαιού, εάν δεν διαταράσσει σημαντικά τις οικολογικές διεργασίες.

2. Νεκρό ξύλο

Τα παλαιά δάση χαρακτηρίζονται από υψηλό ποσοστό και ποικιλία όρθιων και πεσμένων νεκρών ξύλων. Η ποσότητα και το είδος των νεκρών ξύλων μπορεί να ποικίλλει σημαντικά μεταξύ των παλαιών δασών (ανάλογα με τον τύπο του δάσους, τις τοπικές περιβαλλοντικές συνθήκες και το πρόσφατο ιστορικό διαταραχών της περιοχής).

3. Παλαιά ή μεγάλα δέντρα

Τα παλαιά δάση συχνά χαρακτηρίζονται από μεγάλο όγκο όρθιων δέντρων σε σχέση με τα πρώιμα στάδια ανάπτυξης για τον συγκεκριμένο τύπο δάσους και τις τοπικές συνθήκες ανάπτυξης, καθώς και από την παρουσία παλαιών ή μεγάλων δέντρων, ορισμένα από τα οποία μπορεί να φθάνουν τη μέγιστη ηλικία που είναι γνωστή για το είδος υπό τις τοπικές συνθήκες της περιοχής.

Συμπληρωματικοί δείκτες

4. Προέλευση συστάδων

Οι περισσότερες παλαιές δασοσυστάδες προέρχονται από φυσική αναγέννηση, αλλά ορισμένα σπαρμένα ή φυτευμένα δάση μπορεί να ανταποκρίνονται στον ορισμό, εάν τους δοθεί επαρκής χρόνος για να αναπτύξουν τα χαρακτηριστικά των παλαιών δασών.

5. Δομική πολυπλοκότητα

Τα παλαιά δάση χαρακτηρίζονται γενικά από δομική πολυπλοκότητα. Μπορεί να περιλαμβάνεται δομή συγκόμωσης με πολλαπλά στρώματα, οριζόντια δομική ποικιλότητα και μικροανάγλυφα του εδάφους, όπως λοφίσκοι που προκαλούνται από την εκρίζωση.

6. Δέντρα-ενδιαιτήματα

Τα παλαιά δάση χαρακτηρίζονται συχνά από μεγάλη πυκνότητα και μεγάλη ποικιλία μικροενδιαιτημάτων που σχετίζονται με τα δέντρα. Τα εν λόγω μικροενδιαιτήματα ορίζονται ως μια «διακριτή, καλά οριοθετημένη δομή που απαντά σε ζωντανά ή όρθια νεκρά δέντρα, η οποία αποτελεί ιδιαίτερο και απαραίτητο υπόστρωμα ή τόπο διαβίωσης για τα είδη ή τις κοινότητες ειδών κατά τη διάρκεια τουλάχιστον ενός μέρους του κύκλου ζωής τους όσον αφορά την ανάπτυξη, την τροφή, τη στέγαση ή την αναπαραγωγή τους»¹⁴.

7. Είδη-δείκτες

Τα παλαιά δάση συχνά φιλοξενούν είδη σε φάσεις ανάπτυξης τελικού σταδίου διαδοχής που αφορούν ειδικά έναν συγκεκριμένο τύπο δάσους. Σε αυτά μπορεί να περιλαμβάνονται είδη του κόκκινου καταλόγου της Διεθνούς Ένωσης για τη Διατήρηση της Φύσης (IUCN).

Fonte Novello, IT (2013) © Sabatini

¹⁴ Larrieu L. et al. 2022, «Key factors determining the presence of Tree-related Microhabitats: A Synthesis of potential factors at site, stand and tree scales, with outlook for further research», *Forest Ecology and Management*, 515 (2022) 120235, doi.org/10.1016/j.foreco.2022.120235.

4. Χαρτογράφηση

Η χαρτογράφηση των πρωτογενών και των παλαιών δασών θα πρέπει να πραγματοποιηθεί αφού αναπτυχθεί σε εθνικό επίπεδο η μεθοδολογία για τον προσδιορισμό και τη χαρτογράφηση τους. Η μεθοδολογία αυτή θα πρέπει να βασίζεται στους ορισμούς, τα κριτήρια και τους δείκτες του παρόντος εγγράφου. Θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν δεδομένα τηλεπισκόπησης στο πρώτο στάδιο για την προδιαλογή πιθανών περιοχών, σε συνδυασμό με επιτόπια δεδομένα και τεχνικές μοντελοποίησης. Η χαρτογράφηση θα πρέπει να συντονιστεί σε εθνικό επίπεδο προκειμένου να διασφαλιστεί η συνοχή και η συγκρισιμότητα. Κατ' ελάχιστον, τα κράτη μέλη που έχουν ήδη προσδιορίσει τα πρωτογενή και/ή παλαιά δάση τους θα πρέπει να πραγματοποιήσουν διασταύρωση με τα κριτήρια και τους δείκτες του παρόντος εγγράφου και, εάν είναι αναγκαίο, να βελτιώσουν τη χαρτογράφηση τους.

Ένα από τα ζητήματα που εντόπισε η ομάδα εργασίας είναι ότι τα υφιστάμενα δεδομένα και η χαρτογράφηση/αξιολόγηση των πρωτογενών και των παλαιών δασών δεν φυλάσσονται πάντα σε ένα μόνο αποθετήριο σε εθνικό επίπεδο. Συχνά υπάρχει χάσμα μεταξύ των δεδομένων που διατίθενται στο κοινό και των δεδομένων που είναι διαθέσιμα για τα ιδιωτικά δάση. Ως εκ τούτου, τα κράτη μέλη που δεν έχουν οργανώσει τα δεδομένα αυτά με συντονισμένο τρόπο θα πρέπει να αρχίσουν να εξετάζουν την ανάπτυξη διαδικασίας χαρτογράφησης. Η προσέγγιση αυτή θα πρέπει να καθιστά δυνατή την κατάλληλη ενοποίηση και ενσωμάτωση όλων των διαθέσιμων δεδομένων (από ιδιοκτήτες δασών, πανεπιστήμια, κοινότητες, αρχές κ.λπ.). Τα ιδιωτικά συστήματα πιστοποίησης θα μπορούσαν επίσης να συμβάλουν με την κατάρτιση εθνικών χαρτών συστήματος γεωγραφικών πληροφοριών (ΣΓΠ) για περιοχές υψηλής αξίας διατήρησης, τα χαρακτηριστικά τους και τα αποτελέσματα της παρακολούθησης. Τα πορίσματα αυτά θα πρέπει στη συνέχεια να τεθούν στη διάθεση της αρμόδιας αρχής.

Kalkhochalpen, AT (2012),
© Schickhofer

Είναι εξαιρετικά σημαντικό η χαρτογράφηση των πρωτογενών και των παλαιών δασών από το ΣΓΠ να αναπτυχθεί σε εθνικό επίπεδο από τις αρμόδιες αρχές και να τεθεί στη διάθεση του κοινού με διαφανή τρόπο. Αυτό θα ήταν ιδιαίτερα σημαντικό για τις διαδικασίες που χρησιμοποιούνται για την έγκριση συγκεκριμένων δραστηριοτήτων και έργων. Θα εφαρμοζόταν επίσης:

- σε διαδικασίες για την εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων ή τη στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση, σε κρατικές ενισχύσεις ή σε ιδιωτικές πληρωμές για υπηρεσίες οικοσυστήματος
- σε αντισταθμιστικές πληρωμές στο πλαίσιο των προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης
- στα στρατηγικά σχέδια της κοινής γεωργικής πολιτικής (ΚΓΠ)
- στην παρακολούθηση και απογραφή των δασών.

Τα δεδομένα αυτά μπορεί επίσης να είναι σημαντικά για όσους εργάζονται στους τομείς της έρευνας, του τουρισμού, της εκπαίδευσης ή άλλους τομείς. Θα πρέπει να διατίθενται στον πλέον κατάλληλο μορφότυπο, καθώς και στο ευρύ κοινό σε εύκολα προσβάσιμο μορφότυπο. Τα δεδομένα ΣΓΠ που συγκεντρώθηκαν από το JRC στη μελέτη του Απριλίου του 2021¹⁵ θα μπορούσαν να στηρίξουν το έργο των κρατών μελών. Τα διαθέσιμα δεδομένα σε αποθετήρια μπορούν να χρησιμοποιηθούν περαιτέρω σε εθνικό επίπεδο, όταν κρίνεται αναγκαίο.

Τα δεδομένα ΣΓΠ για τις περιοχές με πρωτογενή και παλαιά δάση θα πρέπει, αφού προστατευτούν νομικά, να υποβληθούν στην κοινή βάση δεδομένων του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος για τις χαρακτηρισμένες περιοχές. Πρόκειται για σύνολο δεδομένων σχετικά με εθνικά χαρακτηρισμένες προστατευόμενες περιοχές.

Fagaras, RO (2018), © Schickhafer

¹⁵ Barredo , J.I., Brailescu, C., Teller, A., Sabatini, F.M., Mauri, A. και Janouskova, K., *Mapping and assessment of primary and old-growth forests in Europe* (Χαρτογράφηση και αξιολόγηση των πρωτογενών και παλαιών δασών στην Ευρώπη), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο, 2021, <https://dx.doi.org/10.2760/797591>.

5. Παρακολούθηση¹⁶

Η διαρθρωτική και τακτική παρακολούθηση των πρωτογενών και των παλαιών δασών είναι σημαντική για τη μέτρηση και την αξιολόγηση του αντικτύπου της διακυβέρνησης, των μέτρων διαχείρισης και των ανθρώπινων και φυσικών (βιοτικών και αβιοτικών) διαταραχών, συμπεριλαμβανομένων των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής.

Η παρακολούθηση είναι επίσης ζωτικής σημασίας για την καθοδήγηση της διατήρησης αυτών των δασικών περιοχών, καθώς και για την πληροφόρηση σχετικά με την εφαρμογή των υφιστάμενων και μελλοντικών στρατηγικών, πολιτικών και νομοθεσίας. Επιπλέον, οι συμμετοχικές προσεγγίσεις για τα προγράμματα παρακολούθησης μπορούν να αυξήσουν τις ευκαιρίες απασχόλησης και τις οικολογικές γνώσεις σε τοπικό επίπεδο και να συμβάλουν στην ανάπτυξη δεξιοτήτων στον τομέα της προστασίας των δασών.

Κατά την ανάπτυξη προγραμμάτων παρακολούθησης θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα ακόλουθα στοιχεία:

1. εστίαση στα σημαντικότερα δασικά χαρακτηριστικά των πρωτογενών και των παλαιών δασών, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που περιγράφονται στις ενότητες 2 και 3 του παρόντος εγγράφου·
2. συντονισμός ή ενοποίηση με τις εθνικές δασικές απογραφές (NFI), τις απαιτήσεις υποβολής εκθέσεων της οδγνίας για τους οικοτόπους και άλλα προγράμματα παρακολούθησης και αξιολόγησης του περιβάλλοντος, όπως το σύστημα πληροφοριών για τα δάση της Ευρώπης (FISE)·
3. πιθανή χρήση εργαλείων τηλεπισκόπησης για ορισμένους δείκτες σχετικά με τις συνθήκες των οικοτόπων και την κατάσταση διατήρησης, για παράδειγμα, απώλεια οικοτόπων, φυλλόπτωση, διαταραχές των δασών, δασικές ζημιές, κατακερματισμός και σύνθεση της συγκόμωσης· και
4. στοιχεία σχετικά με το θεματολόγιο για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, με σκοπό την παρατήρηση του τρόπου με τον οποίο τα πρωτογενή και τα παλαιά δάση αντιδρούν στις νέες κλιματικές συνθήκες σε σύγκριση με άλλα δάση.

¹⁶ Η παρούσα ενότητα περιλαμβάνει γενικές συστάσεις εν αναμονή της ανάπτυξης της νομοθετικής πρωτοβουλίας για την παρακολούθηση των δασών και τα στρατηγικά σχέδια, την οποία ανακοίνωσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για το δεύτερο τρίμηνο του 2023.

6. Αυστηρή προστασία

Οι προσδιορισθείσες περιοχές πρωτογενών και παλαιών δασών θα πρέπει να τεθούν υπό αυστηρή προστασία, όπως αναφέρεται στις στρατηγικές της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα και τα δάση για το 2030. Τα πρωτογενή και τα παλαιά δάση που ανταποκρίνονταν στους ορισμούς του παρόντος εγγράφου μετά την 20ή Μαΐου 2020 (ημερομηνία δημοσίευσης της στρατηγικής της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα¹⁷), αλλά έχουν έκτοτε χάσει τα διακριτά γνωρίσματά τους λόγω ανθρώπινης δραστηριότητας, θα πρέπει επίσης να προστατεύονται αυστηρά, ώστε να μπορούν να αναπτυχθούν εκ νέου. Σύμφωνα με την αρχή της προφύλαξης, τα κράτη μέλη θα πρέπει χωρίς καθυστέρηση να προστατεύσουν αυστηρά τις δασικές περιοχές για τις οποίες υπάρχει μεγάλη πιθανότητα, βάσει των διαθέσιμων επί του παρόντος πληροφοριών, να πληρούν τους ορισμούς και τα κριτήρια που παρατίθενται στο παρόν έγγραφο.

Σε επίπεδο ΕΕ έχουν αναπτυχθεί κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τις αρχές διαχείρισης για τις αυστηρά προστατευόμενες περιοχές. Η ομάδα εμπειρογνομόνων της Επιτροπής για τις οδηγίες για τα πτηνά και τους οικοτόπους (NADEG) εκπόνησε τεχνικό σημείωμα σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές για την αυστηρή προστασία¹⁸, στο οποίο υπογραμμίζεται ότι πολλές αυστηρά προστατευόμενες περιοχές θα είναι περιοχές μη παρέμβασης. Στις περιπτώσεις αυτές, θα επιτρέπονται μόνο περιορισμένες και καλά ελεγχόμενες δραστηριότητες που δεν παρεμβαίνουν σε φυσικές διαδικασίες ούτε τις ενισχύουν. Με την επιφύλαξη κατά περίπτωση αξιολόγησης, στις επιτρεπόμενες δραστηριότητες μπορούν να περιλαμβάνονται οι εξής:

- η επιστημονική έρευνα·
- η πρόληψη φυσικών καταστροφών (π.χ. πυρκαγιές)·
- ο έλεγχος των χωροκατακτητικών ξένων ειδών· οι μη παρεμβατικές δραστηριότητες και εγκαταστάσεις·
- οι μη παρεμβατικές και αυστηρά ελεγχόμενες ψυχαγωγικές δραστηριότητες, όταν οι δραστηριότητες αυτές είναι συμβατές με τους στόχους διατήρησης των περιοχών. Στην πράξη, αυτό σημαίνει ότι τα καθεστώτα παραγωγικής διαχείρισης των δασών πρέπει να αποκλείονται από τα πρωτογενή και τα παλαιά δάση.

¹⁷ Στη στρατηγική παρουσιάστηκε ο στόχος της αυστηρής προστασίας όλων των εναπομεινάντων πρωτογενών και παλαιών δασών της ΕΕ.

¹⁸ Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής — Criteria and guidance for protected areas designations (Κριτήρια και καθοδήγηση για τον χαρακτηρισμό προστατευόμενων περιοχών), SWD(2022) 23 final.

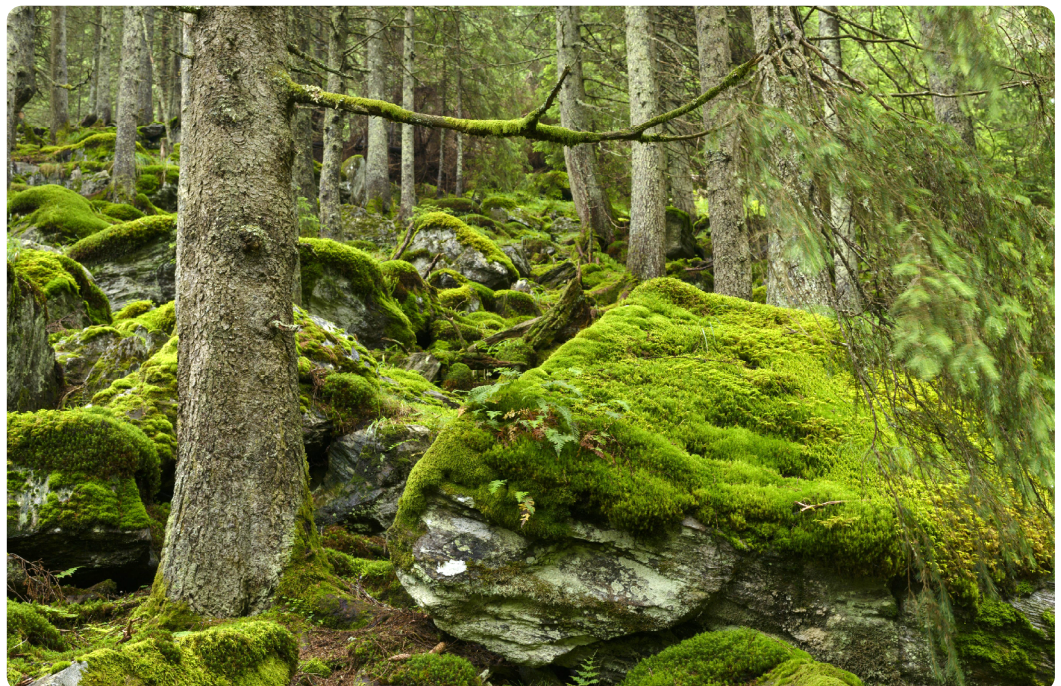

Στις δραστηριότητες διαχείρισης που επιτρέπονται σε περιοχές πρωτογενών και παλαιών δασών θα πρέπει να περιλαμβάνονται μόνο εκείνες που είναι απαραίτητες για την υποστήριξη ή τη βελτίωση των φυσικών διαδικασιών και εκείνες που είναι απαραίτητες για την αποκατάσταση και/ή τη διατήρηση των οικοτόπων και των ειδών για την προστασία των οποίων έχει χαρακτηριστεί η περιοχή. Για παράδειγμα, ο έλεγχος του πληθυσμού των άγριων οπληφόρων σε περιοχές όπου η φυσική θήρευση είναι ανεπαρκής θα θεωρείτο συμβατός με την αυστηρή προστασία. Η μικρή κλίμακας χρήση πόρων για τη διαβίωση των αυτοχθόνων πληθυσμών θεωρείται επίσης συμβατή, υπό την προϋπόθεση ότι δεν παρακωλύει τους στόχους διατήρησης της περιοχής. Τα δεδομένα για δραστηριότητες που είναι ή δεν είναι συμβατές με την αυστηρή προστασία θα πρέπει να καταστούν διαθέσιμα μόλις τα δάση αυτά ενσωματωθούν σε αυστηρά προστατευόμενες περιοχές. Θα πρέπει επίσης να έχουν αναπτυχθεί τα αντίστοιχα σχέδια διαχείρισης ή ισοδύναμα εργαλεία διαχείρισης.

Η αυστηρή προστασία των πρωτογενών και των παλαιών δασών θα πρέπει να συνοδεύεται από νομική προστασία της περιοχής. Θα πρέπει επίσης να συμπληρωθεί με κατάλληλες προσεγγίσεις διαχείρισης στις γύρω ζώνες απομόνωσης, με τον διττό στόχο να διασφαλιστεί ότι:

1. οι ανθρώπινες δραστηριότητες και οι εξελίξεις στις περιοχές γύρω από πρωτογενή και παλαιά δάση δεν επηρεάζουν τις φυσικές διαδικασίες των δασών αυτών
2. οι φυσικές διαδικασίες εντός πρωτογενών και παλαιών δασών δεν έχουν αρνητικές δευτερογενείς επιπτώσεις στους στόχους διαχείρισης των γύρω περιοχών.

Το μέγεθος της ζώνης απομόνωσης θα εξαρτάται από το μέγεθος και τα χαρακτηριστικά των δασικών περιοχών που υπόκεινται σε προστασία. Οι ζώνες απομόνωσης για πρωτογενή και παλαιά δάση θα μπορούσαν επίσης να προστατεύονται στο πλαίσιο άλλων καθεστώτων προστασίας (π.χ. περιοχές Natura 2000), εάν τα υφιστάμενα σχέδια διαχείρισης διασφαλίζουν επαρκώς τη διατήρηση. Οι επιτρεπόμενες δραστηριότητες δεν θα πρέπει επίσης να θέτουν σε κίνδυνο την επίτευξη των στόχων διατήρησης για την κύρια αυστηρά προστατευόμενη περιοχή.

Fagaras, RO (2018), © Schickhofer

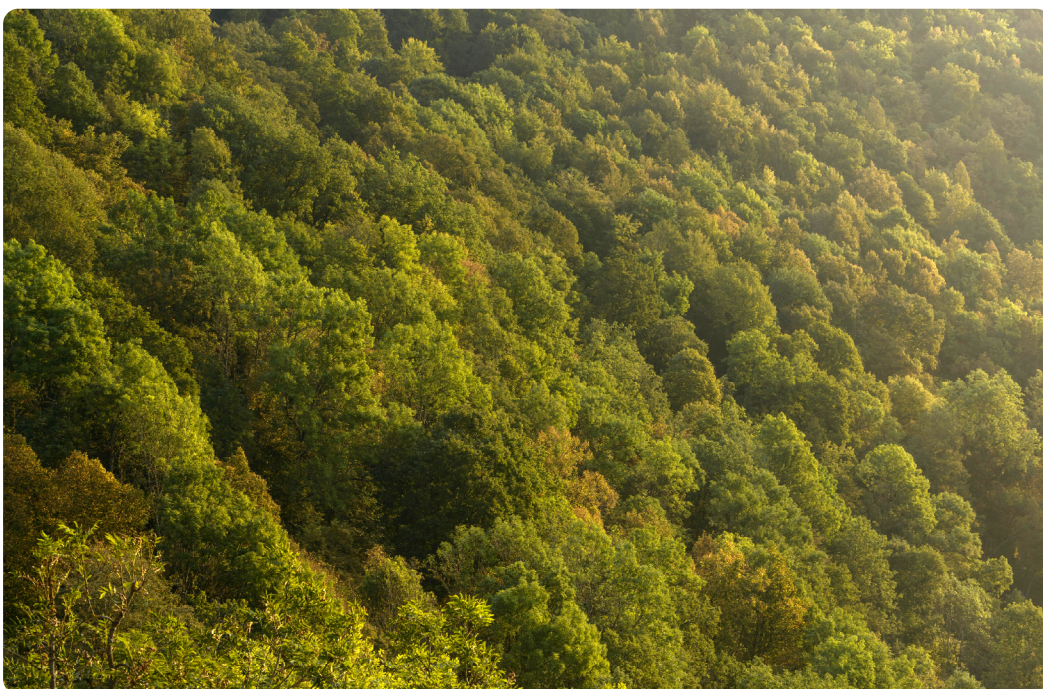

7. Χρηματοδότηση

Είναι σαφές ότι για την εφαρμογή ενός νέου ορισμού, τη χαρτογράφηση σε εθνικό επίπεδο, το πρόγραμμα παρακολούθησης και τα ειδικά ανά τόπο σχέδια διαχείρισης θα απαιτηθούν πόροι σε όλα τα επίπεδα. Μπορεί επίσης να προβλεφθεί η ανάπτυξη εθνικής πλατφόρμας/εθνικού χώρου διαλόγου για τα πρωτογενή και παλαιά δάση. Ως εκ τούτου, θα πρέπει να εξεταστούν ορισμένα σημεία σχετικά με τον τρόπο προώθησης αντισταθμιστικών μέτρων.

Η Επιτροπή ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να χρησιμοποιήσουν τις δυνατότητες συγχρηματοδότησης από την ΕΕ στο πλαίσιο των διαφόρων διαθέσιμων προγραμμάτων, όπως ιδίως το Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης¹⁹ και τα στρατηγικά σχέδια για την ΚΓΠ²⁰, η πολιτική συνοχής²¹, ο μηχανισμός ανάκαμψης και ανθεκτικότητας²², το Μέσο Τεχνικής Υποστήριξης²³, το πρόγραμμα της ΕΕ για το περιβάλλον και τη δράση για το κλίμα²⁴, και το πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη»²⁵. Τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται επίσης να χρησιμοποιήσουν εθνικά χρηματοδοτούμενα μέσα στο πλαίσιο κρατικών ενισχύσεων²⁶, όπως πληρωμές για υπηρεσίες οικοσυστήματος²⁷.

Kamptal, AT (2016), © Schickhofer

¹⁹ https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/rural-development_el.

²⁰ https://agriculture.ec.europa.eu/cap-my-country/cap-strategic-plans_en.

²¹ https://ec.europa.eu/regional_policy/en/policy/what/glossary/cl-cohesion-policy.

²² https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/recovery-coronavirus/recovery-and-resilience-facility_el.

²³ Κανονισμός (ΕΕ) 2021/240 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 10ης Φεβρουαρίου 2021 για τη θέσπιση Μέσου Τεχνικής Υποστήριξης

²⁴ <https://ec.europa.eu/easme/en/life>.

²⁵ https://research-and-innovation.ec.europa.eu/funding/funding-opportunities/funding-programmes-and-open-calls/horizon-europe/cluster-6-food-bioeconomy-natural-resources-agriculture-and-environment_en.

²⁶ Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις στον γεωργικό και τον δασονομικό τομέα και στις αγροτικές περιοχές

²⁷ Η Επιτροπή θα δημοσιεύσει κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τις πληρωμές για υπηρεσίες οικοσυστήματος το δεύτερο τρίμηνο του 2023, οι οποίες μπορεί να είναι χρήσιμες στο πλαίσιο της χρηματοδότησης της αυστηρής προστασίας. Επιπλέον, τα μελλοντικά πιστοποιητικά απορρόφησης άνθρακα βάσει του προτεινόμενου «κανονισμού σχετικά με τη θέσπιση ενωσιακού πλαισίου πιστοποίησης για τις απορροφήσεις άνθρακα» μπορούν επίσης να χρηματοδοτήσουν την πρόσθετη απορρόφηση άνθρακα που προέρχεται από την προστασία των παιδιών δασών.

8. Ενδεικτικό χρονοδιάγραμμα υλοποίησης

Στάδιο	Καταληκτική ημερομηνία
Υποβολή από τα κράτη μέλη στην Επιτροπή των δεσμεύσεών τους σχετικά με τις προστατευόμενες περιοχές (στο πλαίσιο της NADEG), μεταξύ άλλων σχετικά με την αυστηρή προστασία. Σύμφωνα με την αρχή της προφύλαξης, τα κράτη μέλη θα πρέπει χωρίς καθυστέρηση να προστατεύσουν αυστηρά τις δασικές περιοχές για τις οποίες υπάρχει μεγάλη πιθανότητα, βάσει των διαθέσιμων επί του παρόντος πληροφοριών, να πληρούν τους ορισμούς και τα κριτήρια που παρατίθενται στο παρόν έγγραφο.	Αρχές του 2023
Ανάπτυξη μεθοδολογίας εντοπισμού και χαρτογράφησης.	Τέλος του 2023
Ολοκλήρωση της χαρτογράφησης των δημόσιων πρωτογενών και παλαιών δασών.	Μέσα του 2025
Ολοκλήρωση της χαρτογράφησης των ιδιωτικών πρωτογενών και παλαιών δασών.	Τέλος του 2025
Αυστηρή προστασία των εντοπισθέντων και χαρτογραφημένων πρωτογενών και παλαιών δασών.	Τέλος του 2029

Kamptal, AT (2016), © Schickhofer

Παραρτήματα

Παράρτημα Ι. Κατάλογος υφιστάμενων διεθνών ορισμών για τα «πρωτογενή δάση», τα «παλαιά δάση» και άλλους συναφείς όρους.

Οργανισμός (στοιχεία αναφοράς)	Όρος και ορισμός
FAO — Εκτίμηση δασικών πόρων (FAO, 2018)	Πρωτογενή δάση: «Δάση ιθαγενών ειδών δέντρων που έχουν αναγεννηθεί με φυσικό τρόπο, όπου δεν υπάρχουν σαφείς ενδείξεις ανθρώπινης δραστηριότητας και δεν έχουν διαταραχθεί σημαντικά οι οικολογικές διεργασίες. Ορισμένα βασικά χαρακτηριστικά των πρωτογενών δασών είναι τα εξής: 1) παρουσιάζουν φυσική δυναμική των δασών, όπως η σύνθεση των φυσικών ειδών των δέντρων, η εμφάνιση νεκρού ξύλου, η φυσική ηλικιακή δομή και οι διαδικασίες φυσικής αναγέννησης· 2) η περιοχή είναι αρκετά μεγάλη ώστε να διατηρεί τις φυσικές οικολογικές διεργασίες της· και 3) δεν έχει υπάρξει γνωστή σημαντική ανθρώπινη παρέμβαση, ή η τελευταία σημαντική ανθρώπινη παρέμβαση σημειώθηκε αρκετό καιρό πριν ώστε να έχει καταστεί δυνατή η αποκατάσταση της σύνθεσης και των διεργασιών των φυσικών ειδών.»
Forest Europe (2015)	Δάσος που δεν έχει διαταραχθεί από τον άνθρωπο: «Δάσος (ή άλλη δασική έκταση) που εμφανίζει φυσική δυναμική των δασών, όπως φυσική σύνθεση των δέντρων, εμφάνιση νεκρού ξύλου, φυσική ηλικιακή δομή και φυσικές διαδικασίες αναγέννησης, η έκταση του οποίου είναι αρκετά μεγάλη ώστε να διατηρεί τα φυσικά χαρακτηριστικά του και όπου δεν έχει γίνει γνωστή σημαντική ανθρώπινη παρέμβαση, ή όπου η τελευταία σημαντική ανθρώπινη παρέμβαση σημειώθηκε αρκετό καιρό πριν ώστε να έχει αποκατασταθεί η σύνθεση και οι διεργασίες των φυσικών ειδών.»
Σύμβαση των Καρπαθίων (2014)	Παρθένα δάση: «φυσικά δάση που δεν έχουν επηρεαστεί άμεσα από ανθρώπινες δραστηριότητες κατά την ανάπτυξή τους και ως φυσικά δάση νοούνται τα δάση που αποτελούνται από αυτόχθονα είδη δέντρων της περιοχής με τα περισσότερα από τα κύρια χαρακτηριστικά και βασικά στοιχεία των αυτοχθόνων οικοσυστημάτων, όπως η πολυπλοκότητα, η δομή και η ποικιλομορφία.»

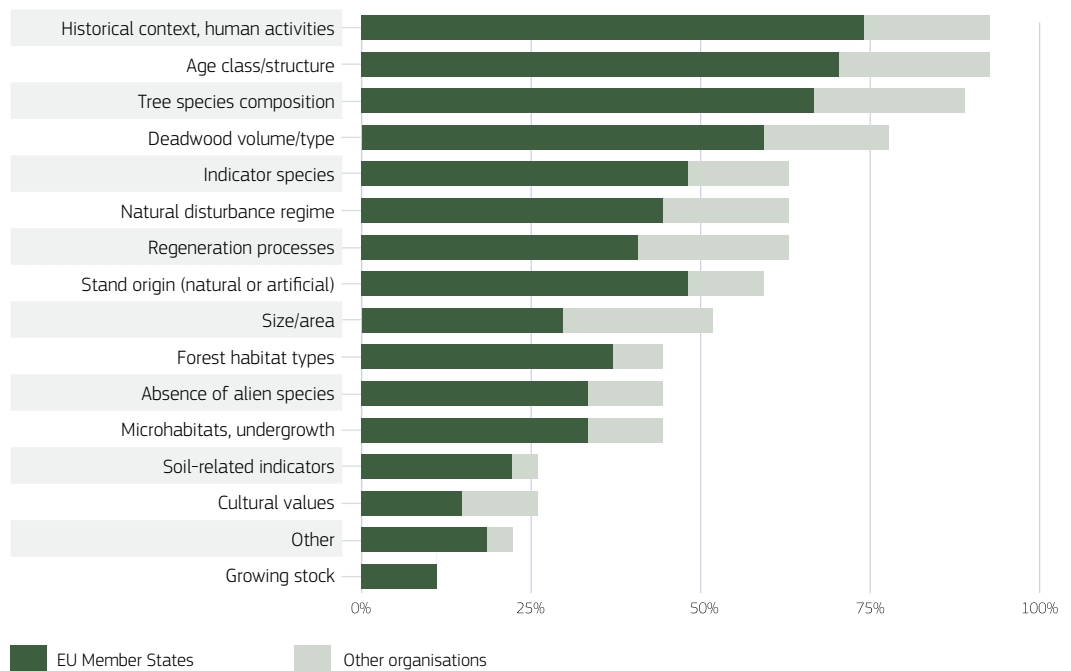

<p>UNESCO Ancient and Primeval Beech Forests of the Carpathians and Other Regions of Europe (Kirchmeir and Kovarovics, 2020)</p>	<p>Παρθένα δάση: «Φυσικά δάση που δεν έχουν επηρεαστεί άμεσα από ανθρώπινες δραστηριότητες κατά την ανάπτυξή τους. “Φυσικό δάσος”: δάση που αποτελούνται από αυτόχθονα είδη δέντρων της περιοχής, με τα περισσότερα από τα κύρια χαρακτηριστικά και βασικά στοιχεία των αυτοχθόνων οικοσυστημάτων, όπως η πολυπλοκότητα, η δομή και η ποικιλομορφία.»</p> <p>Αρχαία δάση (οξιές): (Θεωρούνται συνώνυμα με τα «παλαιά δάση (οξιές)»): «δασοσυστάδες που έχουν επηρεαστεί άμεσα από ανθρώπινες δραστηριότητες στο παρελθόν, αλλά οι τελευταίες σημαντικές επιπτώσεις χρονολογούνται πριν από αρκετές δεκαετίες (ή ακόμη και αιώνες). Καθ’ όλη τη διάρκεια της απουσίας επιπτώσεων (κυρίως απουσία υλοτομίας), πραγματοποιήθηκαν φυσικές διεργασίες και αναπτύχθηκαν δομές παρόμοιες με εκείνες των παρθένων δασών. Για τα δάση οξιές, περιλαμβάνονται δέντρα που είναι σημαντικά παλαιότερα από τη συνήθη περίοδο της εναλλαγής υλοτομίας (100-120 έτη) και υπάρχουν ήδη ποσότητες νεκρού ξύλου άνω των 20 m³».</p>
<p>Ευρωπαϊκή Επιτροπή (ΕΚ, 2015)</p>	<p>Πρωτογενή δάση: Όπως και στην εκτίμηση του FAO για τους δασικούς πόρους (βλ. ανωτέρω).</p> <p>Παλαιό δάσος: «Οι παλαιές δασοσυστάδες είναι συστάδες σε πρωτογενή ή δευτερογενή δάση που έχουν αναπτύξει τις δομές και τα είδη που συνήθως συνδέονται με παλαιά πρωτογενή δάση αυτού του τύπου.»</p>
<p>Σύμβαση για τη βιολογική ποικιλότητα (CBD)</p>	<p>«Πρωτογενές δάσος»: δάσος που δεν έχει ποτέ υλοτομηθεί και έχει αναπτυχθεί μετά από φυσικές διαταραχές και υπό φυσικές διεργασίες, ανεξάρτητα από την ηλικία του. Ως «άμεση ανθρώπινη διαταραχή» αναφέρεται η σκόπιμη εκκαθάριση δασών με οποιοδήποτε μέσο (συμπεριλαμβανομένης της πυρκαγιάς) για τη διαχείριση ή την αλλοίωσή τους για ανθρώπινη χρήση. Στον ορισμό των πρωτογενών δασών περιλαμβάνονται επίσης τα δάση που χρησιμοποιούνται με ανακόλουθο τρόπο από αυτόχθονες και τοπικές κοινότητες που ακολουθούν παραδοσιακό τρόπο ζωής και έχουν σημασία για τη διατήρηση και τη βιώσιμη χρήση της βιοποικιλότητας. Σε μεγάλο μέρος της Ευρώπης, το πρωτογενές δάσος έχει διαφορετική σημασία και αναφέρεται σε μια δασική έκταση η οποία πιθανόν να είναι συνεχώς δασική, τουλάχιστον κατά τη διάρκεια των ιστορικών χρόνων (π.χ. τα τελευταία χίλια χρόνια). Δεν έχει εκκαθαριστεί πλήρως ή δεν έχει μετατραπεί σε άλλη χρήση γης για οποιοδήποτε χρονικό διάστημα. Ωστόσο, ενδέχεται να έχουν προκύψει παραδοσιακές ανθρώπινες διαταραχές, όπως η υλοτόμηση αγροτεμαχίων για αλλαγή καλλιέργειας, πρεμνοβλάστηση, καύση και, πιο πρόσφατα, επιλεκτική/μερική υλοτομία, καθώς και φυσικές διαταραχές. Η παρούσα κάλυψη πλησιάζει συνήθως τη φυσική σύνθεση και έχει προκύψει (κυρίως) μέσω φυσικής αναγέννησης, αλλά μπορεί επίσης να υπάρχουν φυτευμένες συστάδες. Ωστόσο, ο προτεινόμενος ανωτέρω ορισμός θα περιλαμβάνει και άλλα δάση, όπως τα δευτερογενή δάση.»</p> <p>Οι συστάδες «παλαιών δασών» είναι συστάδες σε πρωτογενή ή δευτερογενή δάση που έχουν αναπτύξει τις δομές και τα είδη που συνήθως συνδέονται με παλαιά πρωτογενή δάση αυτού του τύπου και έχουν συσσωρευθεί επαρκώς ώστε να λειτουργούν ως δασικό οικοσύστημα διαφορετικό από οποιαδήποτε νεότερη ηλικιακή κατηγορία. Δευτερεύον δάσος είναι δάσος που έχει υλοτομηθεί και έχει ανακάμψει με φυσικό ή τεχνητό τρόπο. Δεν παρέχουν όλα τα δευτερογενή δάση την ίδια αξία για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας, ή για τα αγαθά και τις υπηρεσίες, όπως τα πρωτογενή δάση στην ίδια τοποθεσία. Στην Ευρώπη, τα δευτερογενή δάση είναι δασικές εκτάσεις όπου έχει σημειωθεί περίοδος πλήρους εκκαθάρισης από τον άνθρωπο με ή χωρίς περίοδο μετατροπής σε άλλη χρήση γης. Η δασική κάλυψη έχει αναγεννηθεί με φυσικό τρόπο ή με τεχνητό τρόπο μέσω φύτευσης.»</p>

Παράρτημα II. Επισκόπηση όσον αφορά τη «Συχνότητα των βασικών δεικτών στους ορισμούς των παλαιών δασών» βάσει των απαντήσεων 21 κρατών μελών²⁸ και 6 άλλων οργανισμών²⁹

Frequency of key indicators in OGF definitions

Fagaras, RO (2018), © Schickhofer

²⁸ Βέλγιο, Βουλγαρία, Τσεχία, Δανία, Εσθονία, Ιρλανδία, Ισπανία, Γαλλία, Κροατία, Ιταλία, Λετονία, Λιθουανία, Κάτω Χώρες, Αυστρία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβενία, Σλοβακία, Φινλανδία και Σουηδία.

²⁹ CEPI, COPA-CEPF, EUSTAFOR, WWF, FSC (παρατηρητής) και EOS (παρατηρητής).

Παράρτημα III. Κατάλογος οργανισμών που συμμετέχουν στις συνεδριάσεις της ομάδας εργασίας *Δάσος και Φύση*

Εμπειρογνώμονες των κρατών μελών	
Αυστρία	Federal Ministry for Agriculture, Forestry, Regions and Water Management
	Federal Ministry for Climate Action, Environment, Energy, Mobility, Innovation and Technology
Βέλγιο	Service Public de Wallonie (SPW)
	Forêt.Nature
	Research Institute for Nature and Forest (INBO)
	Sonian Forest Foundation
Βουλγαρία	Executive Forest Agency
	Ministry for Agriculture
	Ministry for Environment and Water
Κροατία	Ministry for Agriculture
	Ministry for Economy and Sustainable Development
Κύπρος	Ministry for Agriculture, Rural Development and Environment – Department of Forests
Τσεχία	Ministry for Agriculture
	Ministry for Economy and Sustainable Development
Δανία	Ministry for Environment
	Danish Environmental Protection Agency - Landscape and Forest
Εσθονία	Ministry for Environment, Forest & Nature Conservation Departments
Φινλανδία	Ministry for Agriculture and Forestry
	Finnish Environment Institute
	Ministry for Environment
	Natural Resources Institute of Finland

Εμπειρογνώμονες των κρατών μελών

Γαλλία	Ministry for Agriculture
	Ministry for Environment
	Ministry for European Affairs
Γερμανία	Federal Ministry for Environment, Nature Conservation, Nuclear Safety and Consumer Protection
	Federal Ministry for Food and Agriculture
	Federal Agency for Nature Conservation
Ελλάδα	Ministry for Environment and Energy, Directorate General for Forests and Forest Environment
Ουγγαρία	Ministry for Agriculture - Department for Forest Management
Ιρλανδία	The National Parks and Wildlife Service - Department of Housing, Local Government and Heritage
	The Forest Service - Department of Agriculture, Food and the Marine
Ιταλία	Institute for Environment Protection and Research
	Ministry for Agriculture, Food Sovereignty and Forests
	Ministry for Environment and Energy Security
	UNIFI - Università degli Studi di Firenze
Λετονία	Ministry for Agriculture
	Ministry for Environmental Protection and Regional Development
Λιθουανία	Ministry for Environment
Λουξεμβούργο	Ministry for Environment, Climate and Sustainable Development
Μάλτα	Ministry for Agriculture, Fisheries and Animal Rights
	Ministry for Environment, Energy and Enterprise
	Ambjent Malta
	Parks Malta
Κάτω Χώρες	Ministry for Agriculture, Nature and Food Quality
Πολωνία	Ministry for Climate and Environment
	Directorate General for the State Forests

Εμπειρογνώμονες των κρατών μελών

Πορτογαλία	Institute for Conservation of Nature and Forests
	Ministry for Environment and Climate Action
Ρουμανία	Ministry for Environment, Waters and Forests – General Directorate of Forests and Strategies in Forestry
Σλοβακία	National Forest Centre
	Ministry for Environment
Σλοβενία	Ministry for Natural Resources and Spatial Planning
Ισπανία	Ministry for Ecological Transition and Demographic Challenge – Directorate General of Biodiversity, Forests and Desertification
Σουηδία	Swedish Forest Agency
	Swedish Environmental Protection Agency

Fagaras, RO (2018), © Schickhafer

Δασικοί ενδιαφερόμενοι φορείς, οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και άλλοι

CEPF- Confederation of European Forest Owners

CEPI - Confederation of European Paper Industries

COPA/COGECA - Farmers and Forest-Cooperatives Organisations

EFNA- European Forestry Nursery Association

ELO- European Landowners' Organization

EOS- European Organisation of the Sawmill Industry

EUSTAFOR - European State Forest Association

FSC- Forest Stewardship Council International

PEFC- Programme for the Endorsement of Forest Certification

USSE - Unión de Selvicultores del Sur de Europa

BirdLife Europe and Central Asia

EEB - European Environmental Bureau

EuroNatur

Fern

Protect the Forest

Wild Europe Foundation

WWF European Policy Office

EFI - European Forest Institute

EURAF - European Agroforestry Federation

FACE - European Federation for Hunting and Conservation

Pro Silva

Saami Council

ΕΠΙΚΟΙΝΩΗΣΤΕ ΜΕ ΤΗΝ ΕΕ

Αυτοπροσώπως

Σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση υπάρχουν εκατοντάδες κέντρα Europe Direct. Μπορείτε να βρείτε τη διεύθυνση του πλησιέστερου σ' εσάς κέντρου στο διαδίκτυο european-union.europa.eu/contact-eu/meet-us_el.

Τηλεφωνικώς ή γραπτώς

Η Europe Direct είναι μια υπηρεσία που απαντά στις ερωτήσεις σας για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Μπορείτε να επικοινωνήσετε με αυτή την υπηρεσία:

- καλώντας απευθείας τον αριθμό 00 800 6 7 8 9 10 11 (ορισμένα δίκτυα τηλεφωνίας ενδέχεται να χρεώνουν τις κλήσεις αυτές),
- καλώντας τον αριθμό +32 22999696,
- συμπληρώνοντας το ακόλουθο ηλεκτρονικό έντυπο: european-union.europa.eu/contact-eu/write-us_el.

ΒΡΕΙΤΕ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΕ

Στο διαδίκτυο

Πληροφορίες για την Ευρωπαϊκή Ένωση σε όλες τις επίσημες γλώσσες της ΕΕ είναι διαθέσιμες στον ιστότοπο Europa (european-union.europa.eu).

Στις εκδόσεις της ΕΕ

Μπορείτε να δείτε ή να παραγγείλετε εκδόσεις της ΕΕ στη διεύθυνση op.europa.eu/el/publications. Μπορείτε να ζητήσετε πολλαπλά αντίγραφα δωρεάν εκδόσεων επικοινωνώντας με την υπηρεσία Europe Direct ή με το τοπικό σας κέντρο τεκμηρίωσης (european-union.europa.eu/contact-eu/meet-us_el).

Στη νομοθεσία της ΕΕ και σε σχετικά έγγραφα

Για πρόσβαση σε νομικές πληροφορίες της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένου του συνόλου της ενωσιακής νομοθεσίας από το 1951 σε όλες τις επίσημες γλώσσες, μεταβείτε στον ιστότοπο EUR-Lex (eur-lex.europa.eu).

Στα ανοιχτά δεδομένα από την ΕΕ

Η πύλη data.europa.eu παρέχει πρόσβαση σε σύνολα ανοιχτών δεδομένων από τα θεσμικά και λοιπά όργανα και τους οργανισμούς της ΕΕ. Τα εν λόγω δεδομένα μπορούν να καταφορτωθούν και να επαναχρησιμοποιηθούν δωρεάν, τόσο για εμπορικούς όσο και για μη εμπορικούς σκοπούς. Η πύλη παρέχει επίσης πρόσβαση σε πληθώρα συνόλων δεδομένων από τις ευρωπαϊκές χώρες.

